

Pesti gőzfürdő

Dacol az idővel, dacol a divat múltó változásaival, rajongóit feltétlen hódolatra kényszeríti s ki egyszer néki hűséget esküdött, áhítattal lépked örökké párolgó, nedves falai között. Az espresso és a La Conga korában gőzfürdőbe járnai tagadhatatlanul életformát jelent, egyfajta férfias magányt, elzárkózást a tömeg rivalgásaitól s valami hallgatóságos és néma tiltakozást mindaz ellen, ami a gőzkamrák, bugyborékoló medencék és a langyos zuhanyok légkörén túl él és hat. A gőzfürdő világa zárt világ. Elvértve ide is betéved ugyan egy-egy tájékozatlan idegen, egy lármás gyaur, aki csörtetve átszalad a terméken, prűszkölve a zuhany alá áll, vadul beszappanozza magát s még a nagymedencében is úszni akar, de a betolakodót egykettőre leintik és elhagytatják. Mert a gőzfürdő törzslátogatói, akik névről ismerik a fehér trikós kabinosokat, akik tudják, hogy az egyik pedikűrös kislánya két hét óta skarlattal a járványkórházban fekszik s akik osztják a masször radikális politikai véleményét, mást is keresnek itt az egyszerű testi tisztálkodásnál s a víz frissítő zuhogásánál.

A pesti gőzfürdő mindmáig megőrzött valamit a római termák s a törös rituális fürdők hangulatából s ez az elkülönített, forróságokat zúdító, meghatározhatatlan kipárolgásokkal teli helyiség, bóbiskoló, bölcs, keleti nyugalmat áraszt. Itt nincs helye lármás kapkodásnak, bukfencnek és vízbeugrásnak, kívülre került minden frivolitás, modern hisztéria, sporthangulat és rekordvágy, nemes ritusok szabályozzák a lassú mozdulatok rendjét s a férfiak, akik kívülhagyták az élet értelmetlen hajszáját, mint egy rég keresett azilumban, ernyedten engedik át magukat a víz és a gőz forró, érzéki ölelésének.

Mert a hatalmas csarnokot a víz és a gőz uralja. Az őselemeknek e delejes játékát az élőlények is érzik, verejtékeznek a falak és verejtékeznek a test, minden oszlik, bomlik, újjáalakul s a gőz felszáll a kupola színes ablakaira és fáradt cseppekben visszahull a nedves emberi testekre. Minden megereszkedik, tágul, formátlanná válik, s a víz, a gőz csalóka készséggel serkenti új erőre a lankadó izmokat. A strand, a napfény illúziókat ad, a gőzfürdő mérsékeltre int és bölcseséget sugároz. Párából lettünk, párává leszünk. Minden csak víz és gőz, az ifjúság csak a rostok, csontok biztossága, átmenet s egyszer majd elfoszlik, elcsorog az egész élet...

Itt a gőzfürdő csarnokában, ahol négyszáz esztendővel ezelőtt köpcös mohamedán urak áztatták podagrájukat s hegyes vagy gömbölyded hasukon malmozva helyeselték, hogy a gaz temesvári pasa selyemszalagot kapott, ma is hat egy testetlen bölcsesség, egy örök óvás.

Idé nem tör be a napfény, a török hagyományú félhomályt a kupola kerek ablakai, a bedrótzott lámpák alig enyhítik, s nem hajszolja senki a kisportolt izmok, a barnára égetett bőr illúzióját. Minden csak víz és gőz. Szemérmes kis kötényekben búsan, magánosan csatangolnak a férfiak, be-behuppannak egy langyos medencébe, megpihennek egy barátságos zuhany alatt, de többnyire csak ülnek, pihegnek, sóhajtoznak s kíváncsiság

nélkül szemlélik testüket. Majd kint, az utcán visszanyerik emberi pózait, a mindennapi élet szomorú fegyverzetét, de most még lustán, lomposan cammognak s törülközőjüket egy könnyed mozdulattal kopaszodó tarkójukra csapják. A mecseszerű kupola s a medence mórstilú tartóoszlopain kívül csak ezek a fehér turbánok őrzik az 1556-ban élt néhai jó *Szokoli Musztafa* pasa s egy nagyrangú muzulmán fürdőkultúra emlékét...

Férfiak egymás között

A múlt század végén, amikor az Eskü-térről még ötpercenként induló csavargózók szállította át a pesti fürdőzőket s hétköznapi hatvan krajeárba, vasárnap pedig nyolcvan krajeárba került a jegy, a nagy csarnok medencéjében együtt lubickoltak nők és férfiak. Egykori fényképeken még látni, amint nyakig gombolt, buggyos trikóba öltözött, teltidomú hölgyek s a nem sokkal lengőbb öltözött, bajuszos urak egymástól illő távolságban, a medence szélén társalognak. Férfiak és nők közösen? Végzetes tévedés, a gőzfürdői hivatás teljes félreismerése. Hiszen a gőzfürdő ízt, aromáját s fél-paradicsom jellegét éppen az adja meg, hogy e szentélyből könyörtelenül kizárták a nőket, s a férfiak, a szomorú, meghajszolt férfiak, végre maguk között maradtak.

Mintha hosszú, farsztó utazásból érkeztek volna meg, járásuk nehézkes, mozdulatuk lomha és sóhajaikban is az út ezer veszélye remeg vissza. Most senki se zavarja őket. Még e délelőttön ellustálkodnak a medencében, álmodoznak a Joró köveken, tán betérnek a masszörökhöz, de aztán megállnak, karjukat hitetlenkedve széttájják s halk hangon mesélni kezdik csodálatos történetüket... Az élet eredendő fáradságán túl egy más, egy mélyebb fáradság ül ki az arcukra. Az értelmes lények örök szomorúsága ez, vagy természet szerint minden igaz férfi magános s amit a szürke, penészes falakon kívül a legjobban nélkülöz, az valójában a magány és az egyedüllét? Nincs válasz, ők sem tudják. A köralakú medence szélén félig a vízben fekszenek, vagy fel-alá sétálnak a csarnok gomolygó páraiban. Valamit el kellene felejteni, valamit ki kellene áztatni a bőr rossz nedveivel együtt, gondolják töprengve s vörös arcukat keményen dörzsölik. Nem társalognak, nincs kedvük fecsegni, de érzik, hogy itt biztonságban vannak, hallgatag szövetségesek között. Egy óra mulva talán ordítóva rázzák a telefonkagylót, sápadtan bömbölnek a könyvelővel, vagy szeliden rimánkodnak egy kis haladéért, de most semleges területre értek, hol mindenki fehér zászlót lobogtat... A ruha, a karóra, a szerelmeslevél, a biztosítási kötvény valahol fenn hever a kabinban, de mire jó ez a sok fétis, mi ellen véd ez a sok lim-lom? Egyszer mindenki egyedül marad a testével, felszerelések, kellékek nélkül s akkor éreznie kell, hogy belül, megfoghatatlan mélységekben roncsol, rombol egy rejtélyes hatalom s készíti elő az elődázhatatlan leszámolást. A párában, a gőzben csak állnak a férfiak, csak ténferegnek.

Amott a zuhanynál egy szikár aggastyán, jól tartja magát, pedig erős hetvenötös lehet vagy több is... „Ezek a régiek” — gondolják elismeréssel, de ekkor az öreg megtántorodik s ha el nem kapják, a padlóra zuhan. Az izmos, erős ke-

zek szorításában imbolyog, besett múmiaarca ringatózik s dühösen int, hogy hagyják békében, meglesz ő egyedül is. Nyomban, szinte közönyösen eleresztik, az aggastyán botjához kap, tántorogva megindul a legközelebbi kőpad felé s addig lépked sülytalanul, aszottan előre-hátra, míg végül eléri a padot. Ott ül most, botját térde közé veszi, vértelen ajkát összeharapja s az átlatástól véres szemével pislogva néz körül. Nem test már, csak horpadt csont, nyakas in s kékülő izom. A hús valahol elfolyt, elcsorgott, elolvadt s védtelenül hagyta gyerme-

A hőkamrákban

A gőzfürdőben átlagosan száz ember tartózkodik (a kabinok száma kilencvennégy!), de ez a tömeg eloszlik a nagy csarnokban, a különböző medencékben és a hőkamrákban. Sokan alszanak a masszörök különoszobáiban is, mások a pedikűrösök termében s néhányan pedig a fürdőborbély karosszékeiben várják a borotválás vagy a bajuszleöntés nemes műveletének befejeztét. A gőzfürdő tágas termeiben tehát nem ismerik a zsúfoltságot, a langyos vagy jéghideg medencék, a bővízü zuhanyok körül soh sincs tolongás és a hőkamrák előtt sem kell sorbaállni...

Éles, könyörtelen fény világítja át az üvegtetejű hőkamrát. Egy hosszú, szűk fapad, két nádfonatú szék, a kőpadlón átforrósodott szőnyegek, a falon pedig a ketyegő nagy óra felett egy tábla, mely hirdeti, hogy a kamrában a hőség 60—62 között váltakozik. Az egyik nádfonatú székben tekintélyes külsejű, hatalmas természetű öregúr trónol. A fejé búbjától a lába ujjáig rákvörös, arckifejezése szigorú és elmélyült. Balkeze rengő felső láb-szárán nyugszik, jobbkezeben rejtélyes célt szolgáló, hosszúkás pálcikát szorongat. A pálcika színe halványzöld, az öregúr már bordó-vörös. Felső teste hullámzik, retteneteket fújlat s úgy néz szomszédjára, mintha vonaton ülnének s az **makacsul** tiltaná, hogy kinyissák a felső ablakot... A szomszéd kerekdedarcú, bajuszos kis ember. Széke karfáján ő is őriz egy pálcikát, de ami felszerelésén meglepő, az egy sárgaszínű, kopott szillett. Nyögés, sóhajítás, majd lassan mozdul az öregúr s ünneppélyesen fel-emeli zöld pálcikáját. Kissé maga elé tartja, gondosan megvizsgálja, mint borotválás előtt borbély a penge élet, megegyszer végigtörli, aztán leeszúttatja verejtékben úszó lábszárára. A pálcika ide-oda jár s az öregúr most úgy néz ki, mint Michelangelo meglevnedett Mózeszobra, mely önmagát mintázza. A zöld pálcika serényen dolgozik, az öregúr minden testrészén végigfut s tolja maga előtt a felgyülemlett finom verejtéket. Egy mozdulat, egy pöccentés, megint egy mozdulat s egy újabb pöccentés. Méltóságteljes csöndben reszeli, bántja, seprli a test nedveit a kis pálcika s

kesen vékony lábszárait s keszeg felső testét. Mint egy anatómiai múzeum meglevnedett bábuja, hetvenöt évével csak piheg, kis madárarcára felszeg nyugtalanság ül ki s tán azon töpreng, hogy a padról hogy juthatna el a masszörök terméig... Körülötte a medencékben, a zuhanyok alatt s a csapoknál férfiak, akik sajnálkozás és részvét nélkül nézik. Ez a test sorsa, ma te, holnap én, ezen kár jajveszékelné; im, ilyen ő, ilyen leszek én is s csak idő kérdése, hogy ott üljek a kőpadon, libegve és szájalomraméltóan... Mint nehéz, veszélyes csataterén közös sorsuk tudatában a katonák, e férfiak is könnytelen szemmel, kemény szívvel s néma elszántással nézik azt, aki már el-esett a biológia roppant csataterén. Nézik ezt a testet, nézik ezt az elrontott játékszert, lopva, elégedetlen magukra pillantanak s hűmögve elfordulnak. Kicsit kábultak, de nem mozdulnak, nem kiáltanak segítségért s nem rohannak a szabad levegőre. Csak állnak az oszlopokhoz dölve, paskolják magukat a kis medencék vizében, „kutykuruty”, mondják gurgulázva s utána ásítognak, szuszognak és vakaróznak. Ha pedig már elunták magukat, elszántan megindulnak a hőkamrák felé.

minden körút végén földre pöccenti terhét. A száraz, hófehér padlón hosszú csik marad, de a nagy hőségben az éles vonal pillanatok alatt felszárad. Most a kis bajuszos úr mozdul, de nem a pálcikát emeli fel, hanem a szillettet. Előbb megtapogatja az arcát, majd ahol legsűrűbb a veríték, végighúzza a pengét. Töprengve, megdöntött végzi ezt a mozdulatot és az öregúr némán, komolyan, kíváncsian kíséri karja lendületét. Prűszköl, liheg, krákok s csapkodja magát a törülközővel, de nem szól. Azért se szól. A bajuszos most másik kezébe veszi a szillettet s úgy dolgozik nagy buzgón. Kicsit oldalra dől, mintha hegedülne vagy fuvolázna. A másik figyel és nyög. Szóljon, ne szóljon? Végre nem bírja tovább s kiböki: „Bört puhit, hm?” A bajuszos fejét rázza. „Borotválkozom” — morgogja. Ez a néhány szó nagyon kifárasztotta őket s eldőlnek, mint a megtorpedózott hajók. A pad forrósága majdnem elviselhetetlen, a szőnyegek átizzanak s a társaság ütemesen fújlat és hápog. Nyílik az üvegtető s újabb vendég érkezik. Minden mozdulatával elárulja, hogy kitalál, újone és betolakodó. Keze üres, se pálcikát, se szillettet, sőt még egy nyomorult törülközőt se hozott magával. Minek él az ilyen ember? Az öregúr lesújtó pillantással méri végig a jövevényt, de a művelethez csak balszempilláját rebbenti meg. A bajuszos is rosszszalóan csóválja a szillettjét és sajnálkozva elfordul. Az újone tájékozatlan féltékenységgel a padhoz lép: szabad? — kérdi illedelmesen s az öregúrra néz, aki a legközelebb ül izzadsága koturnusában. Mintha süketnémákhoz intézte volna kérését. Dermedt csend, ijedében a falóra is megáll. Az újone zavartan néz körül: hatvankétfokos hőségben meglepi ez a fagyos fogadtatás. Félzszenen letelepszik, de még min-

Babay József
Bátran kell szeretni!
NAPSUGÁR KÖNYVEK
Ára 30 fillér. Minden újságárusnál
Ezt olvassa!

dig nem érti, hogy mi történt. Izgemozog, fészkelődik s egy barátságos mosolyért esedez. „Itt aztán meleg van, hehe” — szólal meg s gyermekesen kidugja a nyelvét. Mint kis-száradt, feneketlen kútban a ledobott kő, oly tompán konganak szavai. Kihez beszél ez a boldogtalan? Vajjon ki érdemesíti őt válaszra? Az öregúr megvetően suhint a pálcikával, állkapcsá és nyaka között kitor egy maréknyi verejtéket s oly dühödten csapja a padlóra, mintha kesztyűt dobna ellenfele arcába. Ez társalogni akar, ez nem fogja be a száját? De igen, már éppen fogja. Belátta, hogy célt tévesztett s most megsemmisülten bocsánatért esedezik. De vétkére nincs irgalom s a hőségben a közöny, az ellenszenv sugarai úgy perzselik, hogy a kettős áramlás elől hamarosan elmenekül. Mikor az ajtó becsapódik, az öregúr elégedetten dörög, felcibélődik s rákvörös testtel ő is kiem-mog...

★

A zománczott falóra delet mutat. A nagy csarnok hirtelen megélénkül s váratlan mozgás támad. A másfélórás fürdési időt ugyan senki sem tartja be — hiába várja mind-nyolc-tíz ember, hogy kabinok ürüljenek —, de azért dél felé eszmélnek a fürdőzők s figyelmük ismét a külvilág felé fordul. A természetes masszörök frissen ki-be járkálnak s a belső helyiségekben sorra költögetik a vendégeket: „Doktor úr, mindjárt egy óra” — mondják gyengéden a közelebb hajolnak, mikor a „doktor úr” szuszogva megdörzsöli a szemét s ásítózva kérd: „Mi az?” A kijárat mellett, az oldalsó teremben, a tisztára vasalt, illatos lepedők között, ujjatlan tógában dolgoznak az izmos fürdőalkalmazottak s gyakorlott mozdulattal paskolják a vendégek hátán a melegített köpenyeket. Lélekszakadva tömzsi kis fürdőszolga érkezik s pihegve közli, hogy a szárítóban elfogytak a törülközők és két óráig semmit sem tudnak adni: a pedikűrösök kezében az erőssugarú lámpák alatt villognak a kések, reszelők s ők hunyorgó szemmel, tudósok buzgalomával kutatják a tyűk-szemek kemény kis magvát, mely az alamuszi fájdalmat okozza: a puha szőnyeggel borított lépcsőkön egymásután bandukolnak fel a kissé bágyadtjárású fürdővendégek; a borbély izgatottan lefejtli egy vendég szájáról a bajuszkötőt, majd diadalmas arccal beszappanozza; a kabinajtók tompán csapódnak, a fehértrikós férfiak titokzatos arccal cipőhúzókat kínálnak; egy szőke kisfiú karján frissen vasalt nadrággal libegve érkezik; az egyik kabinban — szívemarkolóan hamisan — valaki Mozart Török indulóját dúdolja s a főkabinos, kezéből tölcserít formálva, a kijárat felé bömböl:

— Tessék, jöhet a következő úr!...

Arató András

**Pihenve utazni —
pihenten érkezni?**

**Csak
repülőgéppel!**

Szirmay Ödön könyve:

Amerika magyar szemmel

A tragikus hirtelenséggel elhunyt kitűnő publicista könyve amerikai útjának benyomásairól.

A könyv ára 10. — és 20. — pengő.

A tiszta jövedelmet az elhunyt síremlékére fordítjuk.

Kapható a Magyar Nemzet kiadóhivatalában!